

Marek BRČÁK – Jiří WOLF (edd.), *Pax et Bonum. Kapucíni v Čechách a na Moravě v raném novověku. Publikace k výstavě Pax et Bonum, kapucíni v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (1618–2018)*, Praha, Scriptorium, 2020, 269 s., ISBN 978-80-7649-004-8

Impulzem pro vznik této kolektivní monografie byla výstava *Pax et Bonum. Kapucíni v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (1618–2018)*, uspořádaná v pražské Loretě z iniciativy kapucínských bratří Tomáše a Pacifka a manželů Baštových u příležitosti 400. výročí založení česko-rakouské provincie kapucínů. Výstava si kladla za cíl překonat propast mezi světským a řeholním prostředím a uchovat památku na významné osobnosti řádu. I proto, aby takové úsilí nezaniklo, vyšla tato doprovodná publikace. Pozměněný titul (oproti názvu výstavy) naznačuje změnu přístupu, která nastala z důvodů úsporných a badatelských — publikace sleduje kapucínský řád v časově a teritoriálně užším záběru: zabývá se pouze dobou raného novověku a pouští ze zřetele oblast Slezska. Na monografii se autorsky podílel Alessandro Catalano, který kromě kapitoly o vlivu kapucínské diplomacie na prosazování katolické reformy ve střední Evropě zpracoval rovněž pasáže blížící se stručné biografii konkrétních kapucínů — rozebral veřejné aktivity Vavřince z Brindisi, Valeriána Magniho a Basilia z Aire. Podobným způsobem postupoval i Pacifik Matějka, který se zabýval působením blahoslaveného Marka z Aviana. Dále měl na monografii autorský podíl Marek Brčák, který kromě rozboru kapucínského kazatelství společně s Jiřím Wolfem zpracoval činnost řádu v rámci zahraničních misí a dále jeho ošetrovatelské aktivity při morové nákaze. Na toto téma navázal Karel Nesměrák pojednáním o monastické farmacii kapucínů. Posledním tématem, jímž se kniha zabývá, je otázka kapucínských knihoven a jejich správců, kterou zpracoval Matyáš Franciszek Bajger. Ačkoliv jednotlivé tematické celky působí na první pohled nesourodě, mají jednotnou strukturu a cíl — jednotícím prvkem je jednak jejich zaměření na aspekty působení řádu na veřejnosti, jednak personální linie, které se autoři vždy důsledně drží. Problematika je totiž představována na konkrétních příkladech, které lze do určité míry považovat za modelové, ať už jde o zpracování tématu prizmatem jednoho řeholníka, několika členů řádu či na úrovni jednotlivých komunit.

Ambicí monografie je na zhruba 230 stranách přispět k rozšíření monasteriologického bádání o rozmachu řádového působení od konce 16. století. Pro toto období totiž pozornosti badatelů, většinou soustředěných na Tovaryšstvo Ježíšovo, částečně uniká studium ostatních řeholních společenství. Monografie se proto zaměřuje na řád s Tovaryštvem Ježíšovým co do rozsahu působnosti srovnatelným. Podle editorů má publikace být předstupněm ke zpracování souhrnné kritické monografie o činnosti kapucínů v českých zemích v raném novověku. Nečiní si tedy nároky na komplexní výklad působení řádu jako celku, naopak přibližuje kapucíny čistě prostřednictvím jejich sebeprezentace na veřejnosti. Na místech, která to vyžadují, sice dochází k přesahům do výkladu o spiritualitě či o filozoficko-spisovatelské aktivitě řeholníků, fenomény jsou však naznačeny pouze okrajově. „Za hranice“ vytyčených problémů nicméně autoři tímto způsobem zacházejí poměrně často a jednotlivé osobnosti jsou díky tomu vyobrazeny komplexně, nikoli jako pouhé doprovodné příklady. Rozbor roztroušených témat, kterým nebyl vyčleněn prostor pro samostatný výklad, umožňuje představit řád ve větší plastičnosti, aniž by se text drobil v nepřehledné

množství subtémat. Hlavní tematické celky, naznačené v předchozím odstavci, jsou zpracovány pouze výběrově: nikoliv z perspektivy celořádkové, ale prizmatem konkrétních jednotlivců. Navíc ani nejsou vyčerpány všechny aspekty řeholního působení, jež by v publikaci mohly najít své místo. Na to v úvodu upozorňují sami editoři a snaží se tento nezaplňený prostor alespoň zčásti suplovat odkazy na dosavadní literaturu.

Publikace si v úvodu vymezila několik cílů: udržet myšlenku výstavy a uchovat památku na významné kapucíny, rozšířit monasteriologické bádání pro období rekatolizace a být odrazovým můstkem pro kritickou monografii, zabývající se dějinami českých kapucínů jako celku. Všechny tyto cíle splnila. V publikaci jsou připomínány nejen ty nejvýznamnější osobnosti, jejichž působení mělo ve společnosti formující charakter, ale své místo zde nacházejí i řadoví členové, kteří se vyznamenali například v době morové epidemie atp. Pokud jde o rozšíření bádání o rekatolizaci, prvních pět, respektive šest kapitol přibližuje rekatolizační metody, kterých kapucíni využívali při prosazování katolické reformy, a to často ve střetu právě s Tovaryštvem Ježíšovým; i tento záměr byl tedy splněn. Monografie rovněž poskytla poměrně široké pole pro další výzkum — jednak s látkou pracovala výběrově, tudíž je ponechán velký prostor pro bádání v rámci již řešených témat, jednak upozornila na řadu dalších aspektů, jež by si zasloužily badatelskou pozornost.

Zuzana Macháčová